СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 290. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 14 грудня 1931. VOL. XXXIX. No. 290. Jersey City, N. J., Monday, December 14, 1931. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ ВЗИВАЄ І КОНҐРЕС І НАРІД ДО ОБЄДНАННЯ

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер звернувся до американського народу і конґресу з зазивом поперти його програму, яка є безпартійною і змагає тільки до цього, щоби здержати дефляцію і довести до економічного відродження краю.

Президент каже, що хоче перевести драстичні ощадности і довести до цього, щоби безробітні віднискали утрачені заняття.

МЕЛОН ОБОРОНЯЄ РЕВІЗІЮ ДОВГІВ.

ВАШИНҐТОН. — Андру Мелон, секретар скарбу, оголосив заяву, в якій станув в обороні Гуверового предложення в справі ревізії военних довгів.

Мелон каже, що навіть найліпший „костумер" Америки, себто Велика Британія, знайшовся тепер у такім фінансовім положенню, що йому прямо неможливо вивязатися з довгів. А той „костумер", каже Мелон, спровадив з Америки в 1930 р. хліборобських і промислових товарів на суму $678,000,000.

Далі говорив Мелон про важке положення Німеччини, Австрії й Угорщини. Він не заявився за знесення военних довгів, але вважає вказаним стягати від довжників довги тоді, коли вони станутъ економічно сильнішими.

ПРОТИ МОРАТОРІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Сентимент обидвох палат конґресу є проти уділення дальшої мораторії Европі й проти знесення военних довгів.

Ті, що заявляються за полекші, кажуть, що треба наперед пождати на те, чи Европа схоче обмежити видатки на збросння, а це викажеться доперва в лютім наступного року, коли держави зійдуться до Женеви на конференцію в справі роззброєння.

ҐАРНЕР ЗАВОДИТЬ „ОЩАДНІСТЬ".

ВАШИНҐТОН. — Новий, демократичний президент палати послів, Містер Ґарнер, відмовився вживати офіціяльного авта, яке стояло до диспозиції попереднього президента палати. Удержання такого авта коштувало річно $5,000.

Ґарнер каже, що він ходитиме пішки до капітолю, бо це здоровше; а як падатиме дощ, то возьме таксівку. Вправді, каже Ґарнер, дехто критикує його поступовання як невідповідне з повагою його уряду, але він каже, що ощадність тепер є важніша справа, а до того йому робиться ніяково, коли знає, що в часі, як він занятий цілий день в офісі, там десь на дворі жде на нього шофер.

ВЯЗНІ ПІРВАЛИ ВЯЗНИЧНОГО ДИРЕКТОРА.

ЛІВЕНВОРТ (Кензас). — З федеральної вязниці втекли 7 вязнів, пірвавши з собою для забезпечення виходу директора вязниці, 4 урядовців і одного вязничного сторожа. З собою повезли вязні тільки одного директора вязниці, Томеса Б. Ґвайта, котрого по дорозі ранили.

До погоні за вязнями вислано яких 500 жовнірів і вязничних сторожів. Вязні відстрілювалися, замкнені на фармі. Три з них, коли побачили, що нема ратунку, відобрали собі життя, а дальших трох зловлено. Семого збігця ще далі шукають.

ВОКЕР ВЕРНУВСЯ.

НЮ ЙОРК. — Кілька тисяч людей привитали мейора Вокера з його поворотом з Каліфорнії, де він інтервенював у справі звільнення Мунія з вязниці.

КОНҐРЕС БЕРЕТЬСЯ ДО СПЕКУЛЯНТІВ.

ВАШИНҐТОН. — У конґресі панує переконання, що треба розвести слідство над діяльністю біржевих спекулянтів, котрі грають на знижку і котрих уважають тепер головними виновниками того, що вартісні папери далі падуть вниз.

ПОЛАГОДИЛИ ЦЕРКОВНИЙ СПІР.

МЕКСИКО СІТИ. — Відчинено всі католицькі церкви в Кордові, в стейті Вера Круз. Перед 6 місяцями видано в стейті закон, який призначує одного священика на 100,000 мешканців.

МАЛІ ХЛОПЦІ ВІДВЕРНУЛИ КАТАСТРОФУ.

ПЛЕЙНФІЛД (Ню Джерзи). — Шість малих хлопців завважили попсуті шини і дали про це знати поліції, яка повідомила місцеву стацію залізниці „Ню Джерзи Сентрал". Це сталося десять мінут перед тим, заки переїхав поїзд з 500 подорожними. Коли би цього не були завчасу завважили, було би наступило виколієння поїзду з шин.

ДЕНЬ МАРКОНІЯ.

НЮ ЙОРК. — В усіх радіових стаціях в Америці, а далі й по цілім світі відсвятковано в суботу „День Марконія", себто 30-літній ювилей цеї хвилі, коли перший раз подавано через Атлянтійський океан перші сиґнали бездротним телеґрафом.

ДЕНЬ УРОДИН ЛІНКОЛЬНА ДЕРЖАВНИМ СВЯТОМ.

ВАШИНҐТОН. — Одинокий муринський посол у конґресі, Оскар Де Пріст, вніс законопроект, щоби день уродин Лінкольна вважати такимсамим державним святом як день уродин Вашинґтона.

ВЛОМ ДО НАУКОВОГО Т-ВА ІМ. ШЕВЧЕНКА.

У ночі дня 3. на 4. листопада ц. р. вломилися злодії до канцелярії НТШ і розбили залізну касу друкарні. Рівночасно відсунули касу головної Управи зі свого місця, щоби також розбити. Одначе сторож дому сполошив їх і злодії не мали вже часу забрати грошей, яких 2,600 зол. На місці залишилися приладдя вломників. Наскільки можна підозрівати, один із злодіїв ще перед год. 10. вечером дав себе замкнути в пивниці Т-ва, а після год. 10. вломився в партері до льокалю переплетні, відчинив залізні віконниці та вікно, яким влізли його спільники. Звідти перейшли через подвіря на перший поверх до канцелярії, порозбивавши замки і двері. Каси та готівка були обезпечені від влому, так що Т-во крім направи поломаних дверей і замків не зазнало великої шкоди.

НІЧОГО СОБІ ПЕДАҐОГИ.

Кілька місяців тому звільнено двох „професорів" польських шкіл у Рівному — директора торговельної школи „Польской Мац. Шк." Юзефа Марціньковського і заступника директора польської державної гімназії в Рівному, Квашенка. Першого з них обвинувачують у спроневіренню 10,000 зл. шкільних грошей, а другого — за те, що брав „хабарі" за добрі степені, які ставив учням. Обидва ці „добродії" в цих днях відповідатимуть перед окружним судом у Рівному.

СЕЛЯНСЬКІ „ЗАРОБІТКИ".

Один селянин віз малі безроги до Устрик на продаж. А що не мав грошей заплатити торгове, то жінка лишила в застав хустку з голови. Не продали ні одної безроги, а що жінка хотіла мати назад свою хустку, то погодилися, що митар віддав хустку, а селянин дав за торгове одну малу безрогу.

БОЛЬШЕВИКИ ПРИПИНИЛИ ВИВІЗ ЗБІЖА.

На основі вістей, які наспіли до Констанци (Румунія) з Радянщини, большевики припинили зовсім вивіз збіжа. Сьогорічна хлібозаготівля не дописала, а давні збіжеві запаси так вичерпалися, що радянський уряд приневолений спроваджувати кукурузу з Болгарії.

ПІМСТА СТАЛІНА.

У Музеї Революції в Москві була донедавна картина, яка показувала засідання комуністів напередодні вибуху революції. На першому пляні видно було Леніна, Троцького та Калініна; Сталіна не було, бо він сидів тоді в тюрмі. На приказ Сталіна цю картину малярі „відновили" таким робом: на місці Калініна намалювали Сталіна у такому виді, мовби це він був керманичем зборів у цій важній хвилині, а Троцького „обернули" до глядачів — плечима; його пізнати лише по борідці.

ВБИТІ И РАНЕНІ.

Робітники фабрики шовку в Томашеві Мазовецькім уладили віче. Поліція розганяла вічевиків. Від її сальви згинули три робітники; кільканацять були ранені.

ВЕЛИКИЙ КРАХ ПЯТИЛІТКИ.

Центральний комітет комуністичної партії мав у Москві 4-дневне пленарне засідання, на якому ухвалено дуже песимістичні резолюції. Стверджено, що залізниці наслідком численних недомагань, які ніяк не дадуть усунутися, стали важкою запорою для переведення пятилітнього пляну. Резолюція домагається від фабрик вагонів і паровозів, щоби підвищити працю, і взагалі цілковитої реорганізації залізничої комунікації.

В справі радянської торговлі стверджено, що вона зовсім не заспокоює зростаючого запотребування промисловости. Треба поправити забезпечення робітників і розбудувати дрібну торговлю, а також обнизити на 30 проц. ціни. Боротьба за направу якости продукції завела цілковито. Комітет пропонує розбудувати вище шкільництво і фахові курси задля вишколення та перекваліфікування торговельних помічників і домагається встановлення окремого секретаря з далекосяглими повновластями для постачання робітникам і селянам.

З ЛАТВІЙСЬКОГО СОЙМУ.

Дня 4. листопада ц. р. став радити латвійський сойм. Наради відрив маршалок третього сойму, Кальмінс, вказуючи на гостру господарську кризу. В пережитих Латвією роках найтяжчим є 14-тий рік існування незалежної держави. При виборі соймової президії маршалком вибрано Кальмінса з соціял-демократичної партії. Кандидатура комуніста Єршова не знайшла сторонників, крім комуністів. На становище другого секретаря бльок національних меншостей висунув кандидатуру Поляка, пос. Вержбіцького. В справі тої кандидатури забрав голос Цельніс від соціял-демократів і заявив, що не може голосувати на нього, бо керовник виборчого бюра польської лісти, Ліберис, допускався зловживань. При трикратнім голосуванні кандидатура Вержбіцького впала.

КРАДУТЬ ЯК КРУКИ.

В Рівному арештовано скарбника повітового комітету „Льопу", інж. В. Горовітца, за „здефравдовання" 4,300 зл. з сум, зібраних на користь „Льопу". Цього „патріота" обвинувачують рівнож, що привластив собі 23,000 зл., даних йому волинською православною консисторією для виплати за доставлені з Радянщини церковні дзвони. — 22. X. в Березні, костопільського пов., арештовано урядовця місцевого городського суду, Гіполіта Новінського, і бувшого судового практиканта, Влад. Черняка, за те, що від довшого часу викрадали річеві докази і гроші, що їх складали в судовому депозиті.

РИБА ПЕРЕТВОРИЛАСЯ В ПОВИЛА.

На вантажну стацію „Москва-Курськ" прийшли три вагони риби для „Союз-риби". Достави риби домагалися кооперативи й тому вагони сейчас розпечатали; показалося, що вони були з пачками повил і гарбузів. Управа залізниці почала шукати вагонів з рибою та знайшла їх на стації Москва-Жовтянка, підписаними „сушені овочі".

„ПОРЖОНДНІ" ПРИ РОБОТІ.

Для морочення голов публиці „посли" ББ Богуславський і Певний по наказу з Варшави заснували в Луцьку т. зв. „Українське Т-во Прихильників Ліги Народів". Цілю того т-ва є вставляти киї в колеса української визвольної пропаганди за кордоном. Як довідуємося з ч. 29 неукраїнської „Ниви", 15. IX. відбулися в Луцьку збори цього т-ва. У Варшаві (мабуть при міністерстві внутрішніх справ) має повстати філія цього Т-ва. Подаючи про це з денникарського обовязку, дозволимо собі додати, що коли це невеличке, але „чесне т-во" матиме такі „успіхи" як пос. Богуславський у Женеві, то його аранжери мабуть скоро самі переконаються, що „шкода часу і атласу".

НЕЗВИЧАЙНЕ САМОГУБСТВО.

У гостинниці в Ласку біля Лодзі намагався скінчити самогубством 20-літній В. Сікула з причини нещасного кохання. Сікула підпалив своє ліжко, лежав на ньому та ранив себе довгим ножем. Слуга відібрав йому ніж і покликав лікаря. Після уділення першої допомоги відвезли його до лічниці.

НАРОДИНИ ПІСЛЯ СМЕРТИ МАТЕРИ.

Траплялися випадки, що народилась дитина після смерти батька; новітні здобутки медицини дозволяють на народини дитини навіть після смерти матери. 23-літня Тереса Ромель вмерла від серцевої атаки на прогульці. Її муж покликав лікаря. Лікар ствердив смерть, але тому, що нещасна жінка мала в найближчих днях стати матірю, рішив уратувати дитину. Під доглядом двох ґінекольоґів відбулась операція: з мертвого лона матері добули живу дитину. Це сталося біля озера Федерзе у місті Бухав. Для доповнення цієї новинки подаємо слова проф. д-ра Й. Ґальбана про велику небезпеку для життя дитини в лоні мертвої матери: „Як відомо, ненароджена дитина дихає за посередництвом матери, її смерть відбирає дитині повітря — головну умовину життя; лише швидко переведене добуття дитини зараз після смерти матери може її вратувати. Тисячні частини хвилини рішають про долю дитини; вона стоїть на межі життя та смерти".

І БОРИСЛАВ ПРОТИ ЗАЯВИ БОРИ.

Міська рада Борислава ухвалила 4. XI. 1031 на внесення радного Войцеховського резолюцію проти вмішування сенатора Бори до польських справ. Голосували за резолюцію (подає аґенція ПАТ) всі клюби радних: польський, жидівський та український.

ФІРМА „ЗІНҐЕР" КИДАЄ ПОЛЬЩУ?

У Варшаві розійшлися чутки, що відома американська фабрика машин „Зінґер" кидає Польщу. Зліквідують кільнадесять її відділів. У промислових колах кажуть, буцімто ця фірма не всилі конкурувати з імпортом машин із СРСР.

ЗНОВ НАПРУЖЕНЕ СТАНОВИЩЕ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

УКРАЇНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ ДАЛІ РОБИТЬ ОПІР МОСКОВСЬКОМУ ВИЗИСКОВИ УКРАЇНИ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Анґлійська торговельна палата одержала докладні звіти від анґлійських фірм, що торгують з радянською Росією. Ці звіти викликали велике враження в анґлійських торговельно-промислових колах та в самій палаті. З тих звітів видно, що большевицька влада ще й досі не опанувала становища на Україні й не зломила спротиву українського населення. Тепер замісць окремих селян-куркулів до боротьби з економічною політикою радянської влади стають колективні куркулі, а саме сколективізовані хліборобські господарства.

Особливо останніми часами становище большевицької влади на Україні дуже ускладнилося, бо все більше зростає число терористичних актів населення проти представників та аґентів влади, а також проти партійних комуністів. Крім того серед українського населення все більше скріплюються сепаратистичні настрої й переконання, що населення України можна вратувати від економічного визиску Москви й загибелі лише повним відділенням України від Росії. Навіть бідні селяни, що до останнього часу не були так зацікавлені в національній пропаґанді, тепер піддалися впливови національно-державних ідей.

Довіз збіжа та інших продуктів до міст і на комуністичні склади на Україні майже зовсім припинився, а тому большевики тепер не можуть виконати своїх зобовязань, які вони поробили за кордоном. На підставі таких відомостей з України анґлійські торговельні кола рішили звернутися до уряду, щоб він зажадав від радянської Росії ґарантій, які забезпечилиб, що дотеперішні зобовязання радянщини будуть виконані. Рівночасно окремий комітет при анґлійській торговельній палаті порадив анґлійським фірмам, щоб вони не давали кредитів радянським господарським орґанізаціям з огляду на напружене становище на радянській Україні.

БЕРУТЬСЯ ДО ГІТЛЄРА.

БЕРЛІН (Німеччина). — Гітлєр знову приїхав з Мінхена до Берліна й отаборився зі своїм штабом в готелю, поруч з будинками уряду. Він хотів виголосити радіо-промову у відповідь на промову канцлєра Брінінґа, але це йому не вдалося, бо уряд заборонив виголошувати політичні радіо-промови. Потім хотів Гітлєр передати свою промову телефоном до Лондону, щоб звідти її передати радіом, але й це йому не вдалося. Таксамо він не може відбути тепер інтервю з чужинецькими кореспондентами, щоб не порушити заборони уряду виголошувати приватним громадянам політичні промови про становище в Німеччині, звернені до чужинців.

Крім того пруський міністер справ внутрішніх, Северин, задумав видалити Гітлєра за межі Прусії як небажаного чужинця. Можливо, що державний уряд вишле Гітлєра з Німеччини, або навіть арештує його. У всякому разі в Німеччині можуть відбутися цими днями значні політичні події.

ЯПОНСЬКІ МІЛІТАРИСТИ СКРІПЛЯЮТЬСЯ.

МУКДЕН (Манджурія).— В японському командуванню вважають упадок уряду Вакатсукі перемогою военної партії. Сподіваються, що новий уряд буде прихильніше ставитися до военних плянів у Манджурії й буде підтримувати політику военної партії взагалі.

Военний штаб домагається від уряду присилки ще 15,000 свіжого японського війська до Манджурії для підкріплення тих сил, що вже там є. Новий уряд мусітиме вперш у чергу занятися цим домаганням штабу.

В ріжних сторонах Манджурії трапляються сутички японських військ з китайськими „бандами". Час від часу японські літаки бомбардують певні райони Манджурії. В районі Чінчова нема спокою, але Японці заявляють, що вони тепер наступати на нього не будуть.

ПОЛЯКИ ПРОГРАЛИ В ГАЗІ.

ГАГА (Голяндія). — Міжнародній суд признав, що Польща не має права домагатися, щоб вільне місто Данціґ допускало до стояння в своїм порті польських военних кораблів. Ніякого права на таке домагання Польща не має й ніякий міжнародній договір, чи інший акт не зобовязує до цього місто Данціґ.

ЗАМОРА СТАВ ПРЕЗИДЕНТОМ ЕСПАНІЇ.

МАДРИД (Еспанія). — Відбулося врочисте приняття влади першим президентом еспанської републики, Заморою. Президент буде мешкати в королівській палаті.

Їдучи з дому на інавґурацію, Замора взяв з собою білет на вступне почесне місце його дружини. Через те дружині довелося придивлятись церемонії поставлення її мужа на президента з далекого балькону, куди ледви допустили її поліцаї.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО Й ЩО БУДЕ ДИКТУВАТИ В СОЮЗІ?

Змагаємо до злуки малих відділів У. Н. Союза в чисельно й фінансово сильні відділи, як і змагаємо до реформи, себто переходу членів зі старих родів обезпечення на нові. Отсе наше змагання не є нічиєю „диктатурою". Бо чейже годі розумній людині припустити, щоби Головний Уряд брав на свою голову таку „диктатуру", яка йому, себто урядникам, нічого особисто не дає, а тільки накладає на них величезну додаткову працю, за яку вони не дістають ніякого винагородження. Урядники і редакція органу нашої організації добре здають собі справу з тих клопотів, які потягають за собою того роду реформи, котрі задумуємо перевести в Союзі. Ми знаємо, якими наклепами зачнуть воювати ті, які, хоч і стоять в нашій організації, дуже нерадо глядять на її зріст. Ми знаємо, що вже маємо таких демагогів, котрі „страшать" членів, що „диктатура знад Гудсону" хоче скасувати конвенцію чи зменшити число делегатів, бо, мовляв, лекше буде тоді вдержатися „панам" при жолобі.

Так, ми знаємо те все, але воно нас не відстрашує, як не відстрашила нас демагогія, яку ведено в часі першої реформи Союза. Для урядників і редакторів „вистане" каси У. Н. Союза, хочби і ціле своє життя при Союзі працювали. І коли ходить про їхній інтерес, то вони повинні би сидіти тихо й нікого собі не наражати. Дбати про свій „джаб" і старатися бути з кождим на добрій стопі. Та таке поведення не може й не сміє бути поведенням урядників У. Н. Союза. Ні такими не можуть бути редактори органу нашої організації. У. Н. Союз і „Свобода" були завжди піонірами в ріжних ділянках життя нашої іміграції. Вони теж перші збудували першу українську запомогово-асекураційну організацію, перші її зреформували на новий лад і перші беруться до ще кращого її уліпшення. Все те оплачував У. Н. Союз завжди потом своїх урядників, редакторів і свідоміших членів, а крім того грішми, заплаченими ріжним знавцям асекураційного діла. А інші хіба потім покористувалися дешевим коштом тим, чого доконав У. Н. Союз.

Така вже доля У. Н. Союза й з тим Союз вже давно погодився. Тому і тепер вестимемо далі без упину кампанію за злуку відділів і реформу. Доведемо до того, щоби всім членам були зрозумілими користи з таких змін. А коли це станеться, тоді ніхто інший, а самі члени рішатимуть, чи чохуть вони таких змін, чи ні. Тоді вони самі подиктують собі свою власну долю.

М. Данильченко.

МОЖЛИВОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ В МЕКСИКУ

(Помічення і враження з подорожі до Мексика).

(3)

Поворот.

Ранком ми виїхали з Абасольо. До місточка Яменець їхали всі разом, а там попрощалися з містром Брюлом, який поїхав до пограничного з Мексиком порту Бронксвіл, а я та містер Лясаль поїхали до Вікторії.

Тепер дорога скрізь була суха і ми приїхали до Вікторії в третій годині пополудні. Ні потягів, ні босів уже не було, а тому ми залишились тут ночувати.

Автобус на Монторей мусів відійти в 8 годині рано, але виїхав він тільки в 10, а потім цілий день все щось псувалось. В 4 годині ми мусіли бути в Монтерею, а на ділі до 6 годині вечера ми проїхали тільки половину дороги. Коло 6 години проїжджав американський грузовик і взяв нас всіх довезти до Монтерею. Коло 10 години ми дійсно були вже там. Було приємно відпочити в доброму готелі після півтора-тижневої мандрівки.

На другий день, вже на свойому авті, ми поїхали оглянути природу гірської рівнини та лічниче місто Салтільо, що лежить на захід від Монтерею на висоті 5,500 стіп.

Дорога від Монтерею до Салтільо добре шутрована й широка та все йде вгору між високими пасмами гір. Салтільо положене в найсухішій частині мексиканської гірської рівнини. Навіть кактуси тут ростуть тільки дрібні, а кущів нема зовсім.

Коло Салтільо земля штучно наводнена і на ній ростуть овочеві дерева та люцерна.

Салтільо типове мексиканське місто, в якому варто подивитись тільки на старовинну катедру.

Ночували ми знову в Монтерею, а рано виїхали в напрямку до Злучених Держав і вечером вже були в гордости Тексасу — Сан Антоніо.

Реемігpація до Мексика.

По дорозі з Мексика до Злучених Держав ми зустріли тисячі мексиканських родин, які тікають від безробіття в Америці. Вони їдуть на старих автах, грузовиках та на возах, запряжених мулами. Везуть з собою все своє добро, від меблів до коров, свиней, курей, собак та котів включно.

Тексаські знавці кажуть, що в цьому році їх виїде з Тексасу та сусідних стейтів коло пів міліона душ. Кажуть, що мексиканський уряд обіцяє дати цим реемігрантам землю на дуже добрих умовинах.

Повторюється стара історія з масовим еміграційним рухом народів підчас економічних криз. Одні програють, а другі виграють на цьому рухові.

Тексас та Каліфорнія тратять дешевих робітників, а зате Мексико дістане пів міліона більше амбітних та богатих в американський досвід робітників, що будуть добрим прикладом для рівнодушнього місцевого населення.

Закінчивши свої загальні враження з подорожі до Мексика, я тепер подам ширші інформації про сільсько-господарські можливости в околиці ріки Сото ля Марина.

Загальні географічні та топографічні риси.

Маєток Сан Романа має коло 700,000 акрів землі і є положений між Арайо Катан на півночі та рікою Сото ля Марина на полудні.

Мексиканська затока є східньою границею маєтку здовж яких 80 кільометрів.

Цією східньою границею є довгий вузький остров, відрізаний від материка морською протокою (Лягуна Мадре). Остров є від 1 до 2 кільометрів широкий, а ширина Лягуни яких 5 кільометрів. Західна границя — коло 70 кільометрів від океану — йде неправильною лінією від ріки Сото ля Марина на північний схід, де знову впирається в Лягуну Мадре.

В середині цих границь лежить маєток „Чамал", що належить Американцеви Рідерови, який тут має коло 167,000 акрів, а крім того значна скількість землі належить ріжним дрібним власникам. „Чамал" граничить здовж яких 18 кільометрів з рікою Сото ля Марина та здовж 20 кільометрів з Лягуною Мадре.

З цього видно, що границі маєтку не є дуже добрі.

Починаючи від ренчу Міранда, що лежить у північно західному углі маєтку, йдуть невеликі гори Сієра Косіна. З заходу усі гори повільно підніматься до висоти 600 стіп та тягнуться в полудньово-східному напрямкові до Арой ля Марина, що лежить близько ріки Сото ля Марина.

Решта землі рівна, або тут і там з горбами.

Клімат.

Ніяких кліматичних даних про Сото ля Марина нема, але можна користуватись даними зі стації в Бравнсвіл, що лежить від 160 до 200 миль на північ в Злучених Державах. По топографії та положенню відносно океану обидві місцевости дуже подібні, однак місцеві мешканці кажуть, що на Сото ля Марина випадає дощу на яких 3 до 4 цалі річно більше ніж у Бравнсвіл.

У Бронксвіл дощу падає коло 30 цалів річно. Нормально дощі розділюються приблизно так: травень, червень, липень та серпень по 2½ цалів; вересень коло 6 цалів; жовтень 3½; листопад 2; грудень, січень, лютий, березень та квітень по 1½ цаля.

Ріжниці між найвищим та найнижчим рекордом досить великі, а тому покладатись на дощ не можна, а потрібно землю штучно наводнювати — іріґувати. Що правда, я там багато бачив кукурудзи, що росте яких 7 стіп висока та дає добрі врожаї без іріґації, але кукурудза не може бути прикладом для інших посівів, а крім того — як я вже казав — ріжниці в скількости дощу є дуже великі.

Нормальна температура—по Фаренгайтови — місцями пересічно така: грудень, січень та лютий 62, березень 68, квітень 74, травень 78, червень, липень та серпень по 83½, вересень 80, жовтень 74.

Температура в червні, липні, серпні та вересні найвище доходить до 102, але ці 102°, там переноситься лекше ніж у Ню Йорку 90, бо там сухе повітря і майже що дня по другій подині пополудні дує так званий „бріз" з моря, а тому соняшних ударів там не буває. Зимою найвища температура буває коло 90, а найнижча іноді ранком спадає до 28, але це субтропічним овочам не шкодить.

Підводячи підсумки про клімат можна сказати так: клімат є здоровий, помірковано сухий, субтропічний, зима тепла, цілий рік багато сонця.

Ґрунт.

Загально можна сказати, що ґрунт у більшости не є добрий для управи.

Більшість маєтку підходить тільки для випасу худоби. Однак у долинах та здовж потоків ґрунт звичайно є глибокий та дуже добрий. Цей останній ґрунт є переважно продуктом змиву ґрунтів положених вище, та є дуже врожайний. Він буває від пісковатого до глинисто-наносного, що має темну барву, коли мокрий, а сіроватий, коли в сухому стані. Місцями є ґрунт з досить значною підмішкою жорстви.

Сільсько-господарські можливости.

Я вже вище сказав, що більшість маєтку може бути використувана тільки для випасу худоби, одначе в полудневозахідному углі є поверх 50,000 акрів дуже доброї землі, яка може бути іріґована з ріки Сото ля Марина.

Тисячі акрів доброї землі лежить також вздовж потоків Каґрас, Салядо та багатьох інших, в яких можна порівнюючи легко побудувати греблі й задержувати там дощеву воду для наводнення.

Всі ті потоки наповнені водою ріки після дощів, а звичайно вони є сухі.

Потік Катан та Оліверос мають увесь час воду в своїх нижніх частинах.

Містер Брюлей подає загальну цифру землі, яку можна обробляти, на 150,000 акрів. З неї коло 75,000 акрів можна іріґувати, а друга половина може бути використувана під так зване сухе господарство, тобто там можна сіяти без навоження кукурудзу, сорґо та ріжну траву. Ці цифри, очевидно, мусілиб бути перевірені.

Щодо скількости худоби, яка моглаб пастися на решті землі, то містер Сан Роман обраховує, що 20 акрів пасовиська цілком вистарчає для одної голови. Маєток має подостатком води для худоби з потоків, запрут, колодязів та збірників.

(Конець буде)

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ

(За листопад 1931 р.)

I. ПРИХІД:

З перенесення з попередного місяця		$ 84.73
Прихід у листопаді 1931 р.		1,398.81
Разом		$1,483.54

II. РОЗХІД:

а) **Висилка до краю:**		
1) На визвольну боротьбу	$400.00	
2) Рідна Школа	300.00	
3) Інваліди в Галичині $200, на Буковині $50, разом	250.00	
4) Народна Лічниця у Львові	210.00	
5) „Просвіта" у Львові	75.00	
6) Загранична пропаґанда	50.00	
7) Письменникам	25.00	
8) Кошти пересилки і письм	9.05	1,319.05
б) Кошти удержання канцелярії		25.00
Разом		$1,344.05

III. ЗІСТАВЛЕННЯ:

Загальний прихід у листопаді 1931	$1,483.54
Розхід	$1,344.05
Остається в касі Обєднання з кінцем листопада 1931	$ 139.49

Обєднання Укр. Орґанізацій в Америці.

В школах Товариства „Рідна Школа" вчиться 99% селянських і робітничих дітей. Допоможім „Рідній Школі" дати цим дітям гідне виховання й освіту.

П. Котович.

ЧОТИРИ РОКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ

(Спогади бувшого комсомольця).

(37)

Большевицький режім на Московщині — це своя національна влада. Росія не зазнала такого спротиву мас большевицькій диктатурі, як Україна; на Україні большевизм був і є чужоземною немилосердною владою.

Перед Київом я в розмові з провідником ваґону довідався, що цією залізницею пройшло понад 60 ешелонів з „куркулями". Я зараз же підрахував: через Курськ 160, через Київ 60, разом 220 ешелонів. В кождому ешелоні найменше 1,000 „куркулів". Значить, з одної лиш України цими двома маґістралями було вивезено на каторгу більше як 220,000 осіб!

Колись наші прадіди будували на своїх кістках Петербург, столицю для московського ката-царя, а тепер на наших українських кістках будується московський експорт ліса. Часи зміняються, назви зміняються, а зміст остається тойсамий.

В мене був білет до Бирзули, але я зійшов з потягу раніш, не доїхавши до Бирзули, взяв селянина підводчика й сам, лише з тим селянином, проїхав 35 кільометрів майже самим степом. Ніхто за мною не їхав. Цілком можливо, що за мною з Москви вже не слідкували, але коли й слідкували, то факт, що я на цій стації від „них" утік.

Думав, що через тиждень буду вже на румунській території, але мені довелося ще три місяці блукати по селах Поділля.

LIX.

„Запаморочення від успіху".

Коли вже колєктиви стихійно почали розбігатись, коли місцями почався терор проти комуністів і навіть повстання, ЦК в Москві вирішило дещо відступити. Сталін написав статтю під наведеним вгорі заголовком і всю вину склав на підвладний йому апарат „головотесів".

Мета цього відступу була ясна: переконати селян у тім, що „радянський уряд" в Москві не знав про те, що тут, внизу, з них так знущаються. Видно, в Москві хотіли використати колишню наївну віру селян у те, що нібито „цар не знає, що начальство так знущається з народу, а тоб він цього не дозволив".

Диктатор Сталін цілком свідомо розраховував виїхати на темноті селян. Та дарма: селянство розуміло добре цю політику.

— Ну, нехай би „перегнули палку" — казав мені селянин — на Україні в одній, в двох округах, в Росії в кількох ґуберніях; але не скрізь по цілому Союзі!

У тому селі, де я спинився на деякий час, було зібрання колгоспу перед появою статті Сталіна. Комісар стукав кулаком об стіл, вимагав, щоби селяни платили „вступні" вкладки в колгосп, бо, мовляв, держава бідна й допомогти не може.

Після появи цієї статті знову в тімсамім селі збори: комісар запевнює селян, що в колєктиві буде добре; держава дасть трактори й гроші.

— Дозвольте, товариш уповноважений, запитання — голоситься один селянин.

— Будь ласка, товаришу — охотно відповідає комісар.

— Скажіть, чому це воно так, що ось ще недавно ви від нас жадали грошей, бо держава бідна, а це нараз так вабагатіли, що й трактори нам і гроші?

— Правда, — відповідає комісар — держава наша бідна, але це трохи кооперативи вторгували та трохи за границею дещо продали, от і є гроші, щоб помогти селянам.*)

— Ну, так... татко вторгували на базарі, то й буде дітям на гостинці й мамці хустка! — подає репліку один селянин.

В хаті гучний реґіт.

*) Характеристично, що навіть низові комуністи не розріжняють державного капіталу від кооперативного. Воно й справді „кооперація" є державна, роздрібна торговля.

Коли всі заспокоїлись і коли комісар відповів на три-чотири „казенні" запитання, встає дядько Лукаш і, хитро усміхаючись, питає:

— А скількиб нам коштувало, щоб так ото тих усіх наших панів та привезти назад із заграниці?

— О, а на що їх назад привозити? — здивовано питає комісар.

— Бо, бачите, годувати їх там, за границею, нам дуже дорого обходиться; веземо й веземо за границю, а їм все мабуть мало; то чи не краще, кажу, їх булоб тут годувати?

Піднявся такий загальний реґіт, що скільки комісар не намагався, порядку так і не вдалося завести. Довелось йому закрити збори.

Багато балачок ішло про папу римського. Всі чекали, коли то вже почнеться той хрестоносний похід проти большевиків. І якби дійсно було щось почалось, то зараз же всі повсталиб і вирізалиб своїх комуністів. Большевики самі, неначе навмисне (а скорше таки навмисне, свідомо), підтримували своїм друкованим словом ілюзії близької інтервенції. Цим бо вони присипляли увагу селян і взагалі всіх громадян.

Зрозуміло, що маніфест ІІ. Інтернаціоналу (з травня 1930 р., де закликається робітничі маси **самим** боротися з большевицькою реакцією, за **демократію)** большевики хоч не промовчали, бо мабуть не могли таки, то проте згадали про нього лише на сторінках центральної преси й то дуже мало.

Виступ папи большевики використали, можна сміливо сказати, на всі 100 процентів, але витуп II. Інтернаціоналу, очевидно, не надавався до такого використання; був мабуть небезпечним, і його воліли, наскільки можна, промовчати.

Через тиждень я вже був у Рибниці, щоб через знайомих мені селян найняти човен і переїхати в Бесарабію. Але довелося вернутись назад: човни всі були під замком, а коли рибалка потребував човна, мусів зголоситися в ДПУ.

Кордон охороняли, крім пограничних військ, ще комсомольці, партійці й узагалі „надійні" люди.

Хотів іти на Польщу, дістав навіть мапу пограничної смуги (десятиверстку), але там, кажуть, дротяні огорожі. Довелося чекати, поки потеплів й можна буде переплисти через Дністер.

Зпочатку було важко: доводилось від одного села до другого, часто кільометрів пятнацять, ходити вночі пішки, бо коні всі були в колєктиві, а, зрозуміла річ, довго затримуватися в однім селі було небезпечно.

Але в другій половині квітня почалися скрізь „бабські заколоти": жінки без участи чоловіків (чоловіки боялись) розбирали майно, плуги, коні додому. Колєктиви луснули. Для мене, помимо загальної втіхи з „большевицьких успіхів", це було корисне настільки, що я від того часу мав до своєї розпорядимости завжди коні й міг переїздити з одного села в друге.

Поділля й взагалі погранична смуга ріжнилась від цілої України тим, що тут можна було ще дещо купити, зосібна цілком вистарчало цигареток. Ріжнилось погранича ще й станом своїх доріг.

Колись, не пригадую, де я це читав, якийсь Француз, подорожуючи по Росії, звернув увагу на дивні деревляні козли, які всі підводи обминали. Тубильці звуть ці будови „ле мост". Цей подорожний створив оригінальну гіпотезу про походження мостів: очевидно, міркував він, ці будови мають хоронити подорожуючих від медведів і вовків.

Такі мости до цього часу, й майже лише такі, ви побачите скрізь на Криворіжю, Херсонщині, навіть у Донбасі — словом, там, далі від кордону; але тут, біля кордону, всі мости справлено, багато поставлено нових, і навіть місцями проводять шосейні (шутровані) шляхи.

Большевики не тільки кричать про війну, але до неї й готуються.

. . . .

Зустрічався я тут з кількома селянами, що повтікали з Архангельська. Розповідали про життя засланців таке: чоловіків, жінок, дітей помістили у великі деревляні бараки, в яких не було печей. Палили просто на підлозі, вимостивши її камінням, а дим виходив вікнами. Спали всі купами. Їсти видавали по жмені круп, трохи бараболь й це все. З цього ці нуждарі варили собі їжу.

Страшна хвороба (кривавиця) тисячі людей відправила на той світ. Із 2,000 людей, що містилися в одному такому бараці, що дня помирало 20 до 30 душ. Був день, коли в цьому бараці вмерло 80 осіб. На місце померлих що дня додавали нових.

Через деякий час усіх чоловіків відправили за 200 кільометрів далі на північ — рубати ліс. Гнали туди людей пішки й багато з них вмирали в дорозі. Три чоловіки з одної партії в 200 людей дорогою повісились.

При праці в лісі давали тусаму пайку, що й у бараках; лише деколи — і це було великим святом для засланців — давали рибячі голови. З цього самі вони варили собі страву.

— Кого було більше на засланні: Українців чи Росіян? — запитав я.

— Я бачив і зустрічав лиш Українців, кримських Татар; багато ще донських і кубанських козаків та Кавказців. Словом 90% Українців — закінчив він.

18. червня вночі я вже був на правому березі Дністра.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

КІНЕЦЬ КОМЕДІЇ.

Нарешті Рада Ліґи Націй скінчила свою працю, коли Японці закінчили першу частину наміченого ними пляну захоплення Манджурії. Японії тепер потрібний відпочинок для впорядковання своїх фінансово-економічних та внутрішних політичних справ. Разом з тим для армії в Манджурії тепер через студінь не так то легко й бажано продовжувати бої з Китайцями.

Тому бажання Ліґи Націй, щоби бої в Манджурії припинились, відповідає якнайбільше бажанню самих Японців, а Китайці всеодно безсилі щось робити на ширшу скалю. Китайцям лишалася далі боротьба з Японцями своїми „бандитськими“ відділами, що вони й тепер будуть робити. Та для цього Японія має певну клявзулю в постанові Ліґи Націй і зможе далі вести воєнні операції проти китайських „бандитів“ у Манджурії.

Отже китайсько-японського конфлікту Ліґа Націй не розвязала, але загнала його ще глибше. Вирішить його набуте реальне відношення Китайців та Японців і їх сторонників. З весною можна чекати поширення дальшої окупації Манджурії, коли Японія трохи поправить свої власні справи, а армія зможе вести операції. Отакі властиво „реальні“ наслідки політики й безсилля Ліґи Націй проти примх сильних, що правлять світом, як того самі хочуть.

Ліґа закінчила свою працю в японсько-китайськім конфлікті так, що лишається сказати: „Фініта ля комедія“.

ЗАЛЄСЬКОГО ПОНЕСЛО ДО ЛОНДОНУ.

Польський міністер закордонних справ рішив, як кажуть, „узяти бика за роги“, а тому поїхав до Лондону, щоби там загладити критичне відношення анґлійських політиків до Польщі. Ґазети подають лише, що він приїхав у справі торговлі та обеззброєння, але ми знаємо, що він там не забуде й „пацифікацію“ Галичини виправдувати та своїм лисячим хвостом замітати сліди польських звірств.

Так, так. Уже давно був час їхати до Лондону, щоб там ратувати „добре імя“ Польщі. Та не відомо, чи холодні й розважливі Анґлійці багато прихиляться на палко-улесливі слова польського крутія. Недалеке майбутнє це покаже.

І ЗНОВУ СТРАШНА ПЛЯМА НА АМЕРИЦІ.

Натовп білих дикунів у Вест Вірджінії знову злінчував двох Нігрів. Не важне питання в цьому факті, чи вони були винуваті чи ні. Важне лише те, що натовп вчинив огидний самосуд. Отакі самосуди повторюються в Амерці кождого року, а то іноді й дуже численно.

Що може бути огиднішого від того, коли озвірілий натовп чинить свій суд і розправу над людьми! Коли американські політикери хочуть дійсно змити цю пляму з Америки, то треба якнайскорше й найсуворіше взятися до викорінювання лінчевої практики. Лінчування таке саме вбивство, як вбивство безборонної людини взагалі з обдуманим наперед наміром. Його й так треба карати, бо поки цього не буде, лінчування не спиниться.

КОРОЛІВСЬКА МОРАЛЬ.

Брат румунського короля, Микола, одружився з дівчиною, що не належить до королівського роду. Це страшенно обурило його старшого брата, короля, й той почав робити накази, щоб уневажнити та знищити це подруже, яке в королівський дім приносить домішку „плебейської крови“.

Та Микола не дуже то цим журиться й каже, як, в тому російському романі: „любві все возрасти покорни“, отже й короновані й некороновані особи.

Та й сам Кароль це добре знає, бо вигнав же з Букарешту свою дружину, що походила з грецького королівського дому, а натомісць же з Жидівкою, Магдою Люпеско. Кажуть навіть, що вона задумала перейти на християнство, щоби віра не перешкаджала їй стати правною королевою Румунії. Навіть тепер уже її називають „Ваша Величність“. Дивна мораль отих королів: що самому можна, то другому зась!

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

СЕҐІНАВ, МІШ. Український Клюб, від. 309, повідомляє, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 20 грудня, в годині 1-ій пополудни, в гали Озірайтіса, 1325 Гес ул. Буде вибір уряду на 1932 рік і поправки до клюбового статута. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник 1 дол. — Стефан Сас, предс.; Олекс. Варян, секр.

СТ. ДЖОЗЕФ, МО. Річний мітінґ Тов. Запорожська Січ, від. 355, відбудеться в неділю, 20 грудня, в годині 1-ій пополудни. Проситься всіх членів і члениць прибути, бо є вибір урядників на 1932 рік. Не явившийся член або члениця, підпадає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — П. Занко, предс.; Д. Колеґа, кас.; С. Юркевич, секр.

ДЕСЛОДЖ, МО. Бр. св. О. Николая, від. 225, повідомляє всіх членів, що річний мітінґ відбудеться в церковній гали, дня 20 грудня, в годині 1.30 пополудни. Проситься членів прибути на час і свої місячні вкладки вирівнати та полагодити біжучі справи. По зібранню вкладок буде вибір уряду на 1932 рік. Не явившийся член підлягає карі 1 дол., а урядник 2 дол. — П. Міштурак, предс.; О. Копач, секр.

ІСТ СТ. ЛУІС, ІЛЛ. Бр. св. Михаїла, від. 308, повідомляє всіх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 20 грудня, в годині 1-ій пополудни, під ч. 1020 Н. 9-та ул. Кождий член повинен явитися і заплатити довг, бо котрий член не заплатить, буде сусиендований. Не явившийся член або урядник буде караний. — Д. Бакай, предс.; Л. Івасишин, секр., Гщ. Качмар, касієр.

СТ. ЛУІС, МО. Бр. св. Володимира, від. 179, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в трету неділю, 20 грудня, точно в годині 1-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на час. Буде вибір уряду на 1932 рік, справоздання контролі за 1931 рік і багато інших справ. Не явившийся член підлягає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — Мих. Бартіш, предс.; Мих. Кульчицький, кас., Василь Ґолдак, секр.

КАНЗАС СІТИ, КАНЗ. — Бр. св. Володимира, від. 323, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеться в неділю, 20 грудня, в галі де звичайно. Присутність кождого члена є конечна, бо є важні справи до полагодження. Буде справоздання контр. комісії і вибір уряду на 1932 рік. Члени, котрі не були на піврічнім мітінґу, мають заплатити свою кару на річнім мітінґу. Не явившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — В. Фединишин, гол.; В. Кондрук, кас.; Д. Яремко, секр.

КЕМПБЕЛ, О. Тов. Сокіл, від. 218, повідомляє своїх членів, що річні збори відбудуться в неділю, 20 грудня, в годині 2-ій пополудни, в У. Н. Домі на Ґордон Еве. Проситься всіх членів прибути на річні збори, бо буде справоздання урядників і вибір уряду на 1932 рік. Проситься довгуючих членів по можности вирівнати свої залеглости, щоби не переносити на слідуючий рік. — Федор Кузенко, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Листопадове Свято.

Злучені українські організації нашого міста влаштували 29. листопада традиційне свято Першого Листопада. В просторій галі зібралося багато людей, котрі передтим були на панахиді за поляглих українських героїв. Панахиду відправив парох з Елизабет, о. М. Кінаш, який сказав дуже гарну проповідь у память геройських вчинків тих, що полягли в боротьбі за українську державу.

Програму свята виконав місцевий хор „Боян“ під управою п. В. Мельничука та хор української місцевої школи „Луг“, яку провадить учитель В. Мельничук. Обидва хори описалися добре. Видно, що їх керівник перевів велику працю, щоб навчити так гарно співати українські пісні, а члени хору „Боян“ та дітсчого хору не пожаліли труду, щоб підготовитися відповідно до свята. Звертає на себе увагу, що програма співу, а також діточих деклямацій, була добре підібрана, відповідно до свята.

З окремих точок треба піднести, що прекрасно відспівали свій дует панночки Анна Борис та Лівонія Язвінська. Обидві мають невеликі, але дуже приємні голоси й співають пісні з відповідним чуттям та передачею змісту. Таксамо добре співала панна Анна Кушнір, що має великий голосовий матеріял, який, при відповідній техніці й спеціяльній науці співу, міг би дати їй спроможність виробитися на першорядну співачку ліпших сцен. Панна Катерина Пасічник гарно відспівала свою приємним альтом „Ой умер старий батько“, добре деклямувала панна Софія Курило „Чи чуєш“. Мило здивувала всіх своїм голосочком і співом маленька школярка Р. Оленчук, що проспівала „Зелений явір“.

Панна Марія Кушнір прекрасно акомпанювала й своєю музикою добре підтримувала хори та окремі сольові точки. З акомпаніяменту важко сказати про п. М. Кушнір, як про музикантку, але як артистка, що дійсно відчуває силу, каку та вміє передавати свої почуття, правильно інтерпретуючи слова автора, вона показала себе в деклямації „Поможім“. Прекрасна деклямація, та ще з таким артизмом віддана, захопила всіх так, що оплески довго не вгавали на галі. Цим присутні дякували їй не лише за деклямацію, але й за той труд, що вона покладає, виступаючи майже на кождому українському концерті в такій важній ролі, як акомпаніямент на пяні.

Взагалі присутні були задоволені з концерту й кожну точку провожали заслуженими оплесками. Видно, що наша громада добре розуміє вагу концертів національних, а також розуміється на тім, яка програма та як її виконують.

Святочну промову виголосив гром. В. Кедровський, що говорив стисло на тему значіння Першого Листопада для українського народу, а також про ту боротьбу, яку, починаючи від того дня, повів, та тепер веде, наш нарід на Західній Україні, на шляху до своєї державности. День Першого Листопада є українським святом, бо в цей день на землях Галичини український нарід пірвав на віки пута свого державного рабства й відмовився вже назавжди шукати більшого чи меншого задоволення своїх національних інтересів у межах чужої держави. Від того дня почалася нова доба життя українського народу, коли він поставив одиноким своїм політично-національним „вірую“: Українська Суверенна Держава, й за здійснення цього став до тяжкої боротьби.

Назагал треба сказати, що праця Комітету влаштовання свята хорів та їх провідника, п. В. Мельничука, не пройшла марно. Ті, що прийшли на концерт, вийшли звідти задоволеними й підкріпленими на силах та ще з більшою вірою в свої власні сили, в сили свого рідного народу. На цьому концерті українська молода ґенерація в Америці показала, що вона вже готова перейняти діло їх батьків в Америці й власними силами допомагати краєви її батьків у боротьбі за державу. Майже всі активні учасники концерту складалися з тих, котрі або народилися в Америці, або котрих батьки привезли сюди ще немовлятами. Честь і слава за це належиться нашому молодому поколінню та їх родичам, що відповідно виховали своїх дітей.

Громадянин.

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.

Листопадове Свято.

Джерзисітська українська громада відсвяткувала 13-ті роковини проголошення і здійснення української державности у Галичині в листопаді 1918-го року панахидою за героїв, поклавших свої голови за волю рідного народу, патріотичним представленням шкільної дітвори та святочним концертом.

Перед панахидою, зглядно, о. Лотович, виголосив ядерну а гарну проповідь на тему „dulce et decorum est pro patria mori“. „Вічную память“ та „Со святими упокой“ співав церковний хор під управою п. Ґели, а Січовики і Січовички в однострою почесною сторожею окружили могилу, зготовлену ними. На березовім хресті таблиця з написом „Борцям за волю України“ та тризуб; на зеленій могилі калинові вінці з написом на лентах: „Спіть, хлопці, спіть та про волю України снітьї“.

Діточе патріотичне представлення та концерт відбулись вечером у церковній гали.

Діти грали дуже гарно і зі зрозумінням, а їх чиста українська мова всіх дивувала і чарувала. Заслуга се родичів та п. учителя.

Концерт з дуже богатою програмою почався патріотичною промовою о. пароха Лотовича, що коротким, але поважними та ядерними словами вказав на вагу свята. Продукції хорові виконали хор ім. Лисенка та хор школярів і школярок — оба ведені п. Ґелою, звісним зі своїх знаменитих хорів. Хори відспівали чимало патріотичних і січових пісень, одну краще другої. Хор ім. Лисенка невеликий, але співає ліпше за многочисленні хори. Голоси зіспівані, знають свої партії та ідуть певно за своїм диригентом, що знає, як добути з хору потрібні ефекти. Хор дітей — а було їх до трицять — викликав теплі оплески.

Побіч хорів були соля, тріо та дует на інструментах. Соля сопранові співала панна Марія Ґела, що має знаменитий голосовий матеріял. Вона відспівала три точки, а голос її дзвенів драматичною силою, то знов ліричною мягкістю — як до пісні. Панна Ґела збирала гучні оплески. Тріо виконали дуже добре панни: Марія Ґела, Ольга Ґела та Мелянія Миляновичь. І їх нагороджено оплесками. — Дует на скрипці і пяні виконали, як на дітей — знаменито школярі Марц. Вагнер та Ольга Дмитрів. Грали вязанку українських пісень. До хорів та до тріа акомпаніювала на пяні панна Марія Боднар з Ню Йорку, дуже влучно.

Деклямацій було дві. Одну — „В роковини Листопада“ — виголосила школярка Роз. Оґоновська чистісієькою українською вимовою та з повним зрозумінням. Січовик п. Петришин деклямував з силою „Степові Вірли“ — з епічної поеми „Гуцульський Курінь“ Бабія. Декляматори зібрали гучні оплески.

В хорі відзначався басовий голос п. Г. Шустикевича.

Святочну промову сказав д-р Л. Цеґельський, зразу по українськи, потім до молодого покоління по анґлійськи, вказуючи на славну історію в роках 1917—1919. Бесідник візвав молодіж дорожити традиціями батьків та бути гордими на український рід.

Свято закінчилось одушевленим співом „Ще не вмерла Україна“. Чистий дохід з нього призначено на українських інвалідів. Саля була виповнена. Учасники розійшлись у піднесенім настрою.

Гість.

ПРИГОТОВАННЯ ДО ВІЙНИ В ПОВІТРІ.

Держави мають загалом понад 15,000 воєнних літаків. — Їх уліпшення від закінчення світової війни. — Що це коштує?

Згідно з останньою статистикою за 1930 рік Франція має 3,850 воєнних літаків, Злучені Держави 3,100, Анґлія 1,600, СРСР 1,200, Італія 1,015, Польща, Чехословаччина та Японія по 600, Еспанія 464, Юґославія 320, Румунія і Бельґія по 300, Швайцарія 200, Голяндія 170, Норвеґія 159, Данія 54.

На будову воєнних літаків видала Франція в 1929 році загалом 292 міліони франків, у 1930 році вже 337 міліонів, а цьогорічний летунський буджет виносить у Франції в 1930 р. величезну суму 2,084 міліони франків. Італія мала в 1930 р. 752 міліони лірів на летунство.

Ще кілька цифр про уліпшення воєнних літаків від кінця світової війни. В 1918 році потребував воєнний літак 30—35 хвилин, щоби долетіти на 5,000 метрів високо. Нині воєнні літаки дістануться на таку висоту за 8—10 хвилин. В 1918 році літаки осягнули найбільшу висоту 6,300 метрів, нині більше ніж 9,000 метрів. Скорість у 1918 році була 160—180 миль на годину, нині є 300—325 миль. Тоді воєнний літак міг забрати зі собою 600 набоїв, нині бере 700—2,000.

Ті літаки призначені передовсім до бомбардування ворожих промислових підприємств.

ЯК ПОВСТАЛО ПИСАННЯ ЛИСТІВ.

По ріжним переказам лист і писання взагалі це видумка богів. Мексиканці твердять, що лист видумав їх бог Кецальтоат. Китайські леґенди знова кажуть, що письмо і лист видумав їх бог Фогі, який також видумав і людське вбрання. Індійці твердять знова, що першим письменним чоловіком був їх бог Брама. Знова іранські племена приписують винахід письма добрим духам, яке від них відібрали лихі духи, доки його знова один великий король не відібрав лихим духам і не віддав людям. Вавилонці знова думали, що то їх бог перший вмів писати й малювати. Ріжні европейські, а головно північно-германські перекази кажуть, що їхні боги видумали письмо ріжного рода, як вузлове, клинове, малювання і т. п. Згодом те письмо так розповсюднилось, що його стали вживати для загальних цілей серед широких мас.

Грецький вчений Діодор каже, що перший лист написав був один індійський король до асирійської королевої Семіраміди. Це одначе мабуть лише звичайний собі жарт, бож історія доказала, що Семіраміда ніколи не існувала на світі. Біблія згадує також про писемні повідомлення. Так постали були звісні римські таблички, що їх місце пізніше заняли ріжні матерії, шкіра і т. п. По старим переказам виходить, що персьске святе письмо було написане аж на 1,200 волових шкірах.

Найстарші римські аннали, як каже Лівій, були написані на полотні. Старі германські листи були писані на щочних костях риб. Один перський поет згадує в свойому творі, що вже в Персії давним давно вміли малювати на шовку. Римські воскові таблички були в ужитку аж до минулого століття в Швабії. Сьогодні їх вживають лише примітивні народи, як Кафри в Африці й інші. Навіть ще й вузлового письма там вживають. В середних віках писання листів не розвинулось, бо пергамент був задорогий, а й народ писати не вмів.

Щойно з моментом винаходу паперу писання листів стало масовим. Фабрикація самих листів йшла скорим темпом вперед, але до видумання звичайної коверти ще було далеко. Давно замикалося листи ріжними печатками з землі, ляку і т. п. Тому й не диво, що старі і середні віки зіставили нам по собі стільки перстенів для печатання листів і т. п. На отвертих листах лише привішувалося печатку, а на замкнених наліплювалося. Часто запечатані листи замикалися в спеціяльних мішочках. В 16 столітї зачали вживати нинішного ляку. Його відкрив в Індії один французький купець. Листи просто складалися і заляковувалися, або відтак завивалися ще в один папір. Щойно в 19 столітї один Анґлієць з міста Брайтон додумався до того, що з паперу можна зробити коверту.

Ще в 17 в. кожний Француз, що висилав листа, мусів іти на почту і там платити порто. Кожний лист затягано в книжку. Французький король писав до своїх любовниць і все листи діставав назад, бо вони не проходили цензури. Тоді одна з його любовниць видумала почтові марки. Листів уже тоді не записувано і труднише було їх контролювати. Заразом тоді придумано було й почтові скринки. Відтоді розвій почтового діла йде все вперед.

Завдячувати поширення і розвій почти треба лише винаходові почтових марок і почтових скринькок, а дальше й винаходові коверт. А це знова завдячується любові королів, а радше його любці.

ДО ВП. П. УРЯДНИКІВ МІСЦЕВИХ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА.

Згідно з ухвалою головної звичайної конвенції видано календар У. Н. Союза на рік 1932. по ціні 30 цнт. за примірник для членів. Календарі вислано до всіх відділів в листопаді ц. р. так, що кождий відділ дістав календарі на час. Кождий член обовязаний календар взяти і враз з місячною вкладкою за нього заплатити.

Щоби не переносити довгів на слідуючий рік, проситься конечно прислати повну належитість згідно з рахунком і вказами, які вислано 5 грудня ц. р.

Грудень є послідним місяцем в році і тому робиться річні замкнення, з яких виготовляється річні справоздання для головного річного засідання, а також і до асекураційних департаментів стейтів. Тому, що асекураційні департаменти вимагають, щоби всі доходи були втягнені перед 30. груднем, проситься всі ті місцеві відділи, які що місяця спізнюються з присилкою рахунків і звітів, щоби хоч раз в рік прислали свою посилку 28. грудня, так як сего вимагає статут організації, параграф 243.

В случаю смерти члена треба сейчас повідомити головну канцелярію, подаючи імя, назвиско, число грамоти і день смерти члена, щоби можна ще сего місяця виплатити посмертну запомогу.

Сего місяця вислано друк Уряду Місцевого Відділу на 1932 рік, який треба конечно як слід виповнити і звернути без рішинки, чи є зміна в уряді, або ні.

Якби котрий з відділів не отримав календарів, або розмету, так проситься сейчас повідомити головну канцелярію.

Роман Слободян, гол. фін. секр.

A SHORT HISTORY OF UKRAINE.

(Prepared by Stephen Shumeyko, LL.B.)

THE UNION WITH RUSSIA.

After the peace of Zboriw, Bohdan Khmelnytsky wrote to the Polish king as follows: — "Through his own example, my father taught me loyalty in my cradle by dying for the republic. If I had been forced to spill noble blood, whose is the fault? Let your Majesty inquire of the nobles who surrounded him!... I only ask one thing: the certainty of living in peace under your Majesty's laws."

"The years following the treaty of Zboriw showed that the Polish nobility had no mind to respect this treaty with the Ukrainians. Instead of the promised peace there was continuous and unceasing strife between Ukraine and Poland. This strife was so manifold in its aspects, in its fluctuations, in its intensity that a clear picture of the same is practically impossible. As Cresson describes it: "Over the whole of Ukraine hung a red mist, the firelit smoke rising from hamlet and castle. Hidden by this pall the forms of contestants were but dimly seen: peasant mobs, Cossack troops, and the brilliantly armed retainers of the nobles of the Polish republic. Above the charge and shock of the contending armies rose the woeful cries of thousands of innocent victims sacrificed by this horrible civil carnage".

In 1651 Bohdan declared another war against Poland hoping thereby to gain what he failed to do in the previous war — a complete independence of Ukraine. But fortune was against him again. During the interval between these two wars the Poles had angaged the aid of the German mercenaries whose trade of war had languished at the close of the famous Thirty Years War of Western Europe. These mercenaries together with the Poles attacked Bohdan's encampment near Zbaraz. Although the Cossacks defended themselves bravely behind their famous "tabors" the numerical superiority as well as the better equipment of the mercenaries proved too much and the Cossacks had to withdraw. Morever, the promised Turkish aid failed to appear at the critical moment when the Cossacks had the chance to gain the fortunes of the day.

After this battle, whereby the nobility of Poland obtained a temporary advantage, many of the Cossacks emigrated into Russian or Muscovite territory hoping thereby to be able to excercise there their native customs without the interference of anyone. As a result of these emigrations Russia gained many recruits for her armies. By this time Bohdan had come to the realization that it would be impossible to affect any compromise with the Polish nobles who were determined at all cost to ruthlessly excercise their rights over the Ukrainians. He realized that he had to make some sort of an alliance with another country in order to gain the needed calm and quiet necessary to achieve internal organization. He needed much time to organize the new order completely in so enormous a country, to bring to a successful conclusion the fight against the Polish social-political order, which was so foreign to the Ukrainians. Also, he needed time to work out new constitutional forms, which were inevitable, now that the Zaporogh organization was extended over the entire huge area of Ukraine. Therefore, he negotiated with all the surrounding governments and peoples, with the Poles, the Transylvanians, the Swedes, the Turks and with Muskovy (Russia). Finnally, in 1654, he concluded the treaty of Pereyaslaw with Muscovy, with which Ukraine was related by ties of religion. This treaty provided that Ukraine should retain a complete autonomy, as well as its Cossack organization, the latter under the suzerainty of the Tsar. The Hetman, who was to be elected by the votes of the General Assembly, was retain the right of conducting an independent foreign policy.

This treaty proved to be the beginning of change of the entire political balance of Estern Europe. Its result was a new empire which was later to become one of the world powers. The deflection of the Cossacks from their alliance with Poland turned the scales of the balanced forces at the command of the two great Slav states, Muscovy and Poland, in favor of Muscovy.

But Muskovy had no mind to respect the treaty that bound her in dual alliance with the warlike Ukrainian nation. The democratic form of government in the Ukraine was an abomination to Muscovy, just as it was to aristocratic Poland. She began to strive with all her strength and craft to sow dissension among the Ukrainians. Among her first acts, was to send her nobles with their retinues and soldiery to settle Ukraine under the guise of protecting the Ukrainians from the Poles, but in reality to keep a watchful eye on the Hetman and the Cossacks.

In this turmoil of events, at the time when his leadership and sagacity were most needed for the salvation of Ukraine, Bohdan Khmelnytsky died. To quote Salvandy's description of Bohdan — "Able, both as a statesman and a warrior, accorded a kingly state by all the great Powers, Bohdan contiued until the end of his career to lead the life of a peasant or a common soldier. In the same room that he shared with his wife and children he received embassies from the greatest crowned heads of Europe. The sudden apoplectic stroke which carried off the veteran chief of the Cossacks removed a factor which, for ten years, had played a role in Eastern Europe which had been compared to that of Oliver Cromwell in the West. Yet today Bohdan Khmelnytsky's name is all but forgotten in history."

With the death of Bohdan (1657), the free state of Ukraine disentegrated very rapidly, for the Ukrainian leaders following him, although great in many respects, did not reach his pinnacle in generalship, statesmanship, and hold upon the mass of Ukrainian people.

He was buried in the Subotiv, Church which he had built himself. However, a few years later when the Polish army was passing by the church, its "voivoda" (general) had Bohdan's body taken out of his grave, its bones burned and strewn to the four winds. It was an idle gesture but showed how the Poles hated this man who merely wanted to make his native country of Ukraine a free and independent nation.

Next installment — Treaty of Andrusiv").

ПОДЯКИ.

Щиро дякую Хвальному Урядови У. Н. Союза за уділення мені підмоги в сумі $100, котра в тих так важких часах стала мені в великій пригоді. Муж мій, Микита Кікта, також член У. Н. Союза від 8 літ, тяжко хорий, знаходиться в лічниці для умово хорих, полишив мене з 4 малими дітьми без ніяких засобів до прожиття. Діти мої, як довідалися, що я одержала підмогу від У. Н. С., щиро зраділи нею, бо знають, що хоч їх нещасливий тато їм не може помогти, то другий Батько, наш У. Н. Союз, за них не забув.

Ева Кікта,
членниця 204 відділу У. Н. С.

—o—

Я, член Тов. Згода, від. 20 У. Н. Союза, складаю щиру подяку головному урядови У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі 50 долярів.

Закликаю всіх Українців, щоб вступали до нашого Ватька Союза, бо тільки від нього можемо мати поміч.

Іван Старух,
член 20 від. У. Н. Союза,
Гамтрамк, Міш.

ЛЮБОВ МАТЕРІ.

(Японська казка).

Багато, багато літ тому жив під горою Обацуяма, в провінції Шінано, вбогий селянин із своєю старою й хоровитою матірю.

Мали шматок землі, стільки саме, щоби прожити, тай жили собі мирно і спокійно.

У провінції Шінано володів тоді деспотичний князь. Він не терпів нічого, що хоре та старе, що пригадувало смерть і говорило, що все минаеться. Минає молодість, сила, минає життя.

Тому настановив жорстоке право, щоби вбивати старих людей, нездібних до праці. Це право мусіли виконувати невідклично.

Траплялося часом у провінції Шінано, що виводили дуже старих людей на гору Обацуяма та полишали їх власній долі. Одначе досі не було це обовязком. Тому жах і розпука заволоділи всією провінцією, а серце вбогого селянина, який дуже любив свою неньку, дріжало наче бамбусова тростина на вітрі.

Та хто зважився би не послухати приказу могутнього володаря?

Тож, як зайшло сонце, селянин став готовитися, щоби відпровадити матір на гору смерти. Завязав в узлик трохи вареного рижу, взяв збанок холодної води, забрав неньку на плечі та пустився під гору. Дорога була стрімка й ховзка. Вже смеркалося на стежках, що перерізували гору. Було багато тих стежок, та селянин не призадумувався, яку з них вибрати. Йшов першою ліпшою, скорою, неспокійною ходою, а бачив лише скелистий шпиль гори.

Одначе любляче неньчине серце, яке відчувало синів біль і неспокій, гляділо дальше. Бабуся знала, як небезпечне стежка з гори, як легко збитися з дороги. Тому ломила по дорозі сухі гильки з дерев і корчів і кидала позад себе, щоби зазначити дорогу для сина. Не думала над тим, що її жде там на горі, а думала над тим, щоби син дістався щасливо додому.

Місяць виглянув ізза хмар і співчуваючо глядів на останній труд матері та дбайливість для сина.

Коли станули на шпилі гори, селянин уладив неньці постіль, прикрив її своїм жупаном і зі сльозами в очах нахилився, щоби попрощатися з нею.

Ніодин стон, ніодно слово нарікання не добулося з неньчиних уст. Прошептала благословення, подякувала за труд і опіку, а вкінці сказала дріжучим голосом:

— Іди вже, синоньку, додому, одначе вважай, як ітимеш. Я кидала по дорозі гильки, тому легко знайдеш дорогу, що нею ти дістався тут. Ну! А тепер бувай здоров і не журися мною. Я радо відступаю місце в хаті молодшій жінці, яку візьмеш собі за дружину.

Коли селянин глянув на неньчині руки, подряпані сухими гилками, заплакав.

— Дорога ненько! Я був би негідний твоєї доброти, колиб лишив тебе тут саму, безпомічну. Разом пошукаємо стежки, яку ти назначила гильками та разом зійдемо нею. Колиж буде треба, то потім разом умремо.

І вдруге взяв неньку на плечі. Якоюж легенькою здавалась вона йому в поворотній дорозі!

Як вернувся додому, сховав матір у коміреці біля кухні. Боявся, щоби ніхто не довідався, що мати знову дома, то розмовляв із нею лише в ночі тай то пошепки.

За якийсь час минув страх, обоє привикли, почувалися трохи безпечніше. Та тоді новий удар навістив нещасну провінцію Шінано.

Жорстокий володар хотів показати, яку необмежену має владу над своїми підданими, тому приказав, щоби окличники сповістили таке: „Князь ваш приказує, щоби ви скрутили шнур із попелу — та до тижня щоби ви зложили його у стіп володаря. Коли шнура не буде, кожен підданий тяжко відпокутує це!"

І знову впав жах і розпука на нещасну провінцію Шінано, а в ночі селянин розповів матері пошепки, яке горе навістило країну.

— Коли послухаєш моеї ради, — відповіла старенька мати — моттимеш вратуватися. Скрути перевесло з соломи, поклади його на плоских каменях і спали в таку ніч, коли ні трохи не буде вітру.

Син послухав неньки. Коли вогонь погас, побачив на каменях мотуз із попелу. Найдрібніше волоконце видно було. Селянин дивувався та був вдячний матері.

Коли у стіп князя зложив камені з уложеним на них мотузком з попелу, князь спитав його, як прийшла йому така думка до голови. Селянин переляканий припав до ніг князя та сказав:

— Горе мені! Тепер виявиться вся правда. Це моя мати порадила мені, що маю зробити; мати, яку я вратував від смерти та яку я сховав.

І розповів докладно пригоду на горі Обацуяма.

Коли скінчив оповідати, князь довго ще стояв задуманий. Потім сказав:

Від того часу жили старі люке веліло вбивати старих людей. Якжеж я міг забути приповідку: „Із сніжним вінцем приходить розум до голови"! Не лише сила молодости потрібна є для нашої країни, а також розум старости.

З того часу жили старі люди при своїй родині, як довго їм природа позволяла жити. Головнож матірям віддавали пошанівок дома і віддавали їм найбільшу честь.

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР.

16.



Нічого не порушувало могильної тишини. Тарзан простояв кілька хвилин у задумі, а потім потихенько зачинив і замкнув двері, через які він виносив золото з комори. Він мріяв про скорий поворот до дому без особливих пригод. У той час Вепер намацав кілька важких гранітових каменів. Він напружив усі свої сили, розмахуючись першим каменем. З великою силою він кинув камінь, ціляючи в голову Тарзана.

—o—

У Тарзана потемніло в очах і промайнуло блискавкою в думці, що слова чарівника-лікаря справджуються. Він стратив притомність. Вепер також був немов сам не свій. Він і боявся, що Тарзан очуняє й кинеться на нього, й радів, що нарешті він заволодіє золотом. Та беручи каміння, Вепер зрушив великий камінь, що лежав недалеко виходу з підземелля. Камінь цей кілька разів похитнувся, а потім з гуком упав і загородив вихід.

—o—

Камінь упав з такою силою, що все навколо затряслося, як підчас землетрусу. Вепера охопив жах. Не було йому вже виходу з печері, а двері до комори з золотом загородив своїм тілом Тарзан. Вепер дріжучими руками дістав з кишені свічку й сірника. Освітив усе навколо. Побачив бічний хід, що невідомо куди вів. Але Вепера схопив таких жах і бажання скорше звідси втекти, що він уже нічого іншого не думав, а лише ратуватися.

—o—

Йому треба було пройти мимо тіла Тарзана. Він боязко наблизився до нього, думаючи, що той може лише прикидається. Та скоро Вепер переконався, що Тарзан лежить бездушним трупом. З великої рани на голові стікала широким струмком кров, що плямою розтікалася по підлозі. Вепер, як опарений, кинувся в бічний прохід, думаючи лиш про те, як би скорше вирватися з цієї могили. Та тут він скоро переконався, що виходу йому нема.